

Daginvulling en participatie

Het onderwerp

Een zinvolle daginvulling is het verrichten van zinvolle activiteiten ter vervanging van of op weg naar (als tijdelijke overbrugging van) school en/of werk door mensen die vanwege een aandoening of beperking problemen ervaren op het gebied school, werk en andere vormen van sociale participatie.

Een goede daginvulling voor mensen met een psychiatrische achtergrond is belangrijk, omdat die zin geeft aan hun leven, ontplooiingskansen biedt en een bijdrage levert aan herstel. Mensen zijn in de basis zelf verantwoordelijk voor het komen tot een zinvolle daginvulling.

Vormen van daginvulling

- Arbeidsmatige daginvulling: een persoon levert met zijn activiteiten maatschappelijke waarde zonder dat er sprake is van loonvormende arbeid. Weer deelnemen aan de samenleving.
- Inloop, ontmoeting en belevingsgerichte daginvulling: recreatieve, sportieve, creatieve en sociaal-culturele activiteiten, zonder enige prestatiedruk en waarbij ontmoeting en een positieve beleving voor de deelnemer voorop staan.

Een zinvolle daginvulling kan in groepsverband worden gerealiseerd, maar ook in de vorm van individuele plaatsing. Aandacht voor zinvolle daginvulling is relevant voor alle diagnosegroepen binnen de ggz, zeker ook voor mensen met ernstige psychische aandoeningen.

Patiëntenperspectief

Een zinvolle daginvulling is belangrijk:

- om iets te doen te hebben;
- om van waarde te zijn;
- om van betekenis te zijn voor anderen;
- om gezondheid te bevorderen en terugval in problemen te voorkomen;
- als bijdrage aan een gevoel van eigenwaarde en trots;
- als mogelijkheid om andere mensen te ontmoeten en lotgenotencontact.

Doelen daginvulling

Doelen daginvulling:

- weer deelnemen aan de samenleving;
- een stap op weg naar betaald werk of studie;
- zich (verder) ontwikkelen;
- structuur hebben in de dag;
- werken aan herstel.

Een zinvolle daginvulling draagt bij aan het versterken van capaciteiten van mensen en (h)erkennen van hun levensverhalen en ervaringen. De daginvulling sluit aan bij de wensen van mensen en stelt hen in staat zelf de regie te voeren. Dat levert een bijdrage aan hun zelfvertrouwen. Herstel en de mogelijkheden van mensen staan voorop. Randvoorwaarden voor goede inzet van daginvulling zijn informatie over de keuzemogelijkheden, een positieve en stimulerende insteek, sociale veiligheid (zorg voor een aanspreekpunt, maak tijd en ruimte vrij om met mensen in gesprek te gaan), samenwerking tussen behandelaars en begeleiders, duidelijkheid over de financiën, het vervoer van en naar de daginvulling en mate van fysieke en sociale toegankelijkheid van de daginvullingslocatie.

Kernelementen van goede zorg

De begeleiding bij het vinden en vasthouden van een zinvolle daginvulling staat in het teken van het versterken van zelfregie van de cliënt op dit levensgebied.

Kernelementen begeleiding

- De vraag / wens van cliënt is leidend.
- Er wordt uitgegaan van mogelijkheden rekening houdend met de beperkingen.
- Medische behandeling en begeleiding zijn op elkaar afgestemd.
- Er is nauwe samenwerking tussen alle betrokken professionals, het netwerk en de cliënt.

Elke handeling of actie wordt afgezet tegen de kernelementen van de begeleiding. Het is de basis, van waaruit elke stap wordt uitgezet, uitgevoerd en geëvalueerd. Voldoet een stap niet op alle vier de punten, dan wordt de betreffende actie of handeling herzien en bijgesteld. Alleen op deze manier, door constant bewust met deze kernelementen bezig te zijn, wordt de zelfregie van mensen optimaal versterkt. Het wordt een 'bril' waardoor men kijkt.

Algemene uitgangspunten

Begeleiding binnen de daginvulling heeft zoveel mogelijk een wetenschappelijke fundering. Er is echter weinig onderzoek gedaan naar zinvolle daginvulling. Daarom is de module onderbouwd vanuit de praktijk: praktijkbeschrijvingen en ervaringen van mensen zelf, professionals, managers en beleidsmakers. Streven naar een goede kwaliteit van leven en sociale inclusie voor alle mensen, waarbij mensen zelf actief bijdragen aan een meer inclusieve maatschappij zijn vernieuwende uitgangspunten binnen de samenleving en de politiek. Daginvulling staat voor de uitdaging hieraan een zinvolle bijdrage te leveren.

Organisatie van zorg

- Leg de taken en verantwoordelijkheden van de betrokken zorgverleners helder vast. Hierbij kunnen drie verantwoordelijkheden worden onderscheiden:
 - het aanspreekpunt voor vragen van de patiënt of diens vertegenwoordiger (casemanager);
 - de inhoudelijke verantwoordelijkheid voor de behandeling van de patiënt;
 - de coördinatie en regie over de zorgverlening en het zorgproces.

Vroege onderkenning en preventie

- Dagingvulling is vanaf het vroegste stadium van de aandoening een onderwerp in de zorg en medische behandeling.
- Het hebben van werk of een zinvolle dagingvulling vergroot de psychische gezondheid. Het ontbreken hiervan kan de psychische gezondheid juist verslechteren.
- Er wordt voorkomen dat mensen pas weer activiteiten gaan ondernemen of werkzaamheden gaan verrichten als ze voldoende medisch en functioneel hersteld worden geacht. Als mensen lang uit het arbeids-, scholings- of activiteitenproces blijven, dan heeft dat nadelige consequenties voor hun zelfwaardering, en ze verliezen de vaardigheden en energie die ze nodig hebben om activiteiten of werkzaamheden te kunnen verrichten.

Diagnostiek

- Diagnostiek voorafgaand aan de plaatsing op een dagingvullingsplek dient minimaal en functioneel te zijn, dat wil zeggen gericht op wat kan, en wat nodig is om de plaatsing mogelijk te maken. Hiervoor zijn overigens nog geen gevalideerde diagnostische instrumenten voorhanden. De visie van bewezen effectieve interventies als Individuele Plaatsing en Steun indachtig, lijkt het juist het beste te werken als iemand zonder al teveel assessment direct wordt gezocht naar een geschikte dagingvulling en dat daarna onderzocht wordt wat nodig is voor verdere ontwikkeling en herstel.
- Zo'n benadering vergt dat de professional na de plaatsing nauw contact houdt met werkgever en cliënt.
- De keuze voor de dagingvulling en het traject dat iemand doorloopt, vinden plaats in afstemming met de cliënt en zijn naasten. Een veel gebruikt instrument hiervoor is de participatieladder.
- Zorg voor een uitgebreid startgesprek waarin de mogelijkheden, beperkingen, kwaliteiten en wensen van mensen in kaart worden gebracht. Kijk in de sociale kaart welke beschikbare dagingvulling hier het beste bij past, of creëer een dagingvulling op maat voor de cliënt.

Behandeling en begeleiding

- De begeleiding van deelnemers geschiedt vanuit de principes van zingeving, zelfregie en empowerment.
- Onderwerp van gesprek tijdens de begeleiding bij de dagingvulling, zijn onder andere de thema's motivatie en zingeving; competenties en vaardigheden; mate van begeleidingsbehoefte; doelen van de dagingvulling; het persoonlijke netwerk.
- Indien een zinvolle dagingvulling een belangrijk doel is voor iemand, is de medische behandeling hieraan ondersteunend.
- De behandelaar, de trajectbegeleider, de werkgever c.q. de begeleider op de dagingvullingslocatie en eventuele andere betrokken professionals bieden integrale, op elkaar afgestemde ondersteuning die de persoon in staat stelt om naar vermogen invulling te geven aan zijn dag.

Herstel en participatie

- Er is een breed aanbod aan dagactiviteiten op uiteenlopende niveaus en belangstellingsgebieden. Hierdoor worden mensen zo optimaal mogelijk ondersteund in hun herstel en in hun maatschappelijke participatie.

- Lotgenotencontacten, ondersteuning door maatjes en werken met ervaringsdeskundigen vormen een wezenlijke aanvulling op de feitelijke dagingvulling. Een zinvolle invulling van de dag geeft waarde aan het bestaan van mensen met een psychische kwetsbaarheid. Daarmee draagt het hebben van een zinvolle dagingvulling bij aan het herstel van deze mensen: het bevordert de psychische gezondheid en de deelname aan de samenleving.

Organisatie van zorg

Het is belangrijk dat in de lokale uitwerking van de dagingvulling gemeenten en (zorg)organisaties samenwerken met de mensen en hun naastbetrokkenen: de zogeheten driehoek overheid/aanbieder/zorgvrager. Ook de kwaliteitstoetsingen in de praktijk gebeuren idealiter in deze driehoek. Dat betekent, dat niet alleen het gebruik en het naleven van wettelijk vereiste regelingen en procedures afgevinkt worden, maar ook dat toetsing daadwerkelijk ingaat op de door alle betrokkenen ervaren kwaliteit van de geleverde diensten.

Figuur: Samenvatting in Bikablo (beeldtaal)